

ЗАДАЦИ ВАТРОГАСНО-СПАСИЛАЧКИХ ЈЕДИНИЦА У ТЕРОРИСТИЧКОМ НАПАДУ ИЗАЗВАНОМ УПОТРЕБОМ ОРУЖЈА ЗА МАСОВНО УНИШТАВАЊЕ

Владимир Цветковић

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Апстракт: Терористички напади, изазвани употребом оружја за масовно уништавање, представљају „ноћну мору“ озбиљних руководилаца ватрогасно-спасилачких јединица. Поред полиције и службе хитне медицинске помоћи, ове јединице имају значајну улогу на лицу места терористичког напада. Приликом отклањања последица терористичког напада, особље ватрогасно-спасилачких јединица биће оптерећено многобројним задацима које ће морати да предузме. Присуство оружја за масовно уништавање и великог броја повређених који су уједно и контаминирани, умногоме ће компликовати поступање ових јединица. Особље ватрогасно-спасилачких јединица мора бити способно да идентификује ово оружје, одреди димензије опасности, као и мере предострожности које ће бити захтеване. У циљу ефикаснијег обављања послова, морају имати развијене процедуре и разрађене тактике поступања, као и одговарајућа заштитна средства. Дакле, морају поседовати одговарајућу опрему за рад са опасним материјама. Један од најважнијих задатака, поред заштите живота и здравља, биће деконтаминација којој се мора приступити крајње савесно и обазриво. У раду се анализира и сагледава улога ватрогасно-спасилачких јединица на лицу места терористичког напада изазваног употребом оружја за масовно уништавање. Даје се генерални преглед њихових активности од пријема дојаве до завршетка интервенције са посебним освртом на саму тактику приступања лицу места терористичког напада. Разматрају се заштитна средства и опрема неопходна за рад у опасном окружењу, као и улога ватрогасно-спасилачких јединица у процесу деконтаминације.

Кључне речи: ватрогасно-спасилачке јединице, оружје за масовно уништавање, задаци, тактика, деконтаминације, опасно окружење.

УВОД

Бројни спектакуларни терористички напади, које су у протекле четири године овог века терористичке групе извеле на виталне вредности у многим земљама, показали су прилично успешно функционисање изнурујуће, а застрашујуће стратегије, будући да су изазвали приличан страх код становништва и принудили њихове противтерористичке системе да константно буду у одређеном степену приправности (Мијалковски, 2005). У циљу већег застрашивања и показивања своје надмоћи, терористичке групе се опредељују за оружја будућности, као што су: нуклеарна, хемијска, биолошка и радиолошка (у даљем тексту ОМУ). Бин Ладенови следбеници упорно покушавају да га набаве или сами израде како би их употребили против „безбожника“ и „вероодступника“.

У оружје за масовно уништавање сврстава се хемијско, биолошко, нуклеарно, радиолошко оружје, као и експлозивни велике разорне моћи, које изазива масовно уништење или доводи до масовних губитака. Свакако, застрашује помисао да би терористичка група могла да детонира хемијско или биолошко оружје у граду, да отрује залихе воде за пиће и хране, активира радиолошко оружје или да на неки други начин тајно и тихо нападне држављане појединих држава.

Особље ватрогасно-спасилачких јединица (у даљем тексту ВСЈ) је навикло да се суочава са претњама које могу да виде, додирну или чују. Када је претња невидљива, за разлику од детонације која се чује и види, у терористичком нападу изазваном овим оружјем, перцепција особља ових јединица се мења, а страх у великој мери расте.

Главна питања у овим терористичким нападима, која се напросто намећу јесу: како да се поуздано идентификују о којој врсти и оружју се ради; како да се спрече ширења његових штетних ефеката; какве ће последице претрпети грађани и особље ВСЈ.

Реакција ВСЈ на терористички напад изазван употребом ОМУ је једна од најкомплекснијих операција којој ће бити изложено њихово особље. Адекватан одговор на терористички напад, са којим се до скора ВСЈ није суочавала, представљаће истински изазов.

У терористичком нападу, за који се сумња да је резултат употребе оружја за масовно уништавање, полиција ће преузети свеукупну контролу и одговорност за безбедно управљање, али ће главна одговорност за спасавање људи и живота остати на ватрогасно-спасилачкој јединици.

Особље ВСЈ мора бити спремно на „све“. Са једне стране, морају водити рачуна да не униште доказе на лицу места, а са друге да спасу што већи број живота водећи истовремено рачуна и о својој безбедности. Једна од најтежих ствари са којима ће се суочити ово особље, односно врхунац свих изазова јесте како обезбедити захваћену област и зауставити јачину претње.

Основне дужности ватрогасно-спасилачких јединица у терористичком нападу изазваном употребом оружја за масовно уништавање

Ватрогасно-спасилачке јединице обављају различите видове послова, од пожара, техничких интервенција, па до отклањања последица терористичког напада (Barr, Everesole, 2003). Једна су од малобројних организација која има довољно особља спремног да одреагује у сваком тренутку, уз минимално време за припрему и одржавање бројне опреме.

Приоритетне дужности ватрогасно-спасилачких јединица су: 1. да стигну што пре на лице места терористичког напада; 2. да стекну представу о томе шта се дешава; 3. да разраде тактичке задатке поступања како би што ефикасније отклонили последице терористичког напада. Дакле, задаци ВСЈ на лицу места терористичког напада изазваног употребом ОМУ су (Лондонски кординациони панел за хитне интервенције, 2007): 1. гашење и превенција пожара; 2. спасавање живота, спровођењем акција потраге и спасавања; 3. пружање различитих видова хуманитарне помоћи; 4. откривање, идентификација, праћење и управљање опасним материјама и заштита животне средине; 5. стручна и техничка подршка другим хитним службама.

Основна улога ВСЈ у терористичком нападу изазваном употребом ОМУ јесте спасавање људи који су заробљени ватром, рушевинама или штетним ефектима ОМУ. Дакле, ВСЈ ће спречити даље ширење последица терористичког напада, контролисањем или гашењем пожара, спасавањем људи или предузимањем других мера заштите.

Интервенције са опасним материјама (ОМУ) се налазе у групи догађаја који нису учестали у раду ВСЈ, али се захтева континуирано усавршавање стечених вештина и проширење знања неопходних за адекватан и ефикасан одговор на терористички напад. Такође, ове јединице имаће задатак да лице места учине што је могуће безбедније. Оне ће преузети водећу улогу по питању здравља и безбедности особља свих хитних служби које раде у оквиру унутрашњег кордона. Међутим, препоручљиво је да се о безбедности особља постигне договор између релевантних хитних служби на лицу места терористичког напада, након прикладне процене ризика. Често ће ватрогасно-спасилачка јединица управљати приступом у унутрашњости кордона у оквиру система контроле подручја терористичког напада, а у договору са полицијом у вези са тим ко би требао да има приступ.

Командир ватрогасно-спасилачке јединице, након доласка на лице места терористичког напада, предузима све неопходне мере за: 1. оцењивање ефективности свих предузетих мера пре његовог доласка; 2. идентификовање ризика на лицу места, уз разматрање података из регистра ризика бригаде; 3. формулисање плана акције за суочавање за развојем ситуације; 4. доношење одлука о одговарајућим додатним

ресурсима; 5. ефективно предузимање команде и издавање упутстава за реализацију плана акција; 6. одржавање оперативне команде у гашењу пожара и операцијама спасавања унутар кордона; 7. процена ситуације и предвиђање потенцијалног развоја терористичког напада, припрема за извештавање надређених старешина, и за долазак полиције и службе хитне медицинске помоћи уколико већ нису пристигли; 8. координација заједничког оцењивања ризика између хитних служби и договарање о одговарајућем нивоу личне заштитне опреме унутар кордона.

У једном тренутку, ватрогасно-спасилачка служба је била једина надлежна за пожаре. Међутим, поред послова који су у непосредној или посредној вези са пожарима, ватрогасци-спасиоци су се сусретали са различитим другим безбедносним захтевима, као што су различите техничке интервенције, опасне материје итд. Потребна је била, у ствари, организација која ће моћи да спречи и реагује на све врсте хитних случајева, ради спасавања људских живота и имовине.

Сходно њиховим обавезама, ВСЈ су способне да се адаптирају свакој ситуацији и проблему. У почетку се сматрало да је реаговање у акцијама спасавања искључиво њихов задатак. Међутим, осим ВСЈ, одговорност носи читава заједница (општина, град, држава). Један од несумњиво најизазовнијих задатака са којима ће се сусретати ВСЈ у XXI веку јесте заштита људи од могућих претњи терористичким нападом, а посебно нападом ОМУ. Обука и планирање, у циљу осигуравања успешне координације и постизања највеће могуће сигурности, ће помоћи у томе да одговор ове јединице буде што је могуће више ефикаснији. То ће омогућити да заштита људи буде учињена са максималним успехом. Приликом отклањања последица терористичког напада, ВСЈ морају бити адекватно обучене, опремљене и едуковане.

На првом месту ватрогасци-спасиоци морају познавати ОМУ, тј. морају се упознати са свим могућим опасним материјама и врстама. Терористи ће уклонити сваки траг али је зато важно да ове јединице буду у стању да препознају трагове на лицу места и симптоме на жртвама као и друге важне чињенице, и то чим стигну на лице места. Добра обученост и познавање свих симптома и индикатора терористичких напада је од пресудног значаја за безбедност ватрогасаца-спасиоца на лицу места.

Када су ВСЈ пристигле на месту ВС и након извршене процене ризика, они морају бити у стању да одаберу адекватну личну заштитну опрему. Као и код пожара, тактичка дејства ВСЈ у отклањању последица терористичког напада могу бити (Млађан, 2009:194): припремна тактичка дејства, којима се стварају предуслови за извршење основних тактичких дејстава; основна тактичка дејства, којима се постиже безбедност људи и прекид горења; и осигуравајућа дејства, којима се постижу услови за извршење припремних и тактичких дејстава.

Ватрогасци-спасиоци који интервенишу у опасном окружењу, а без потребног знања о скривеним опасностима и исправним процедурама

(поступцима) за борбу са опасним материјама и инцидентима, цену плате својим животима. Игнорисање може бити разлог да се не препозна опасни потенцијал неких опасних материја, али нестручност је често узрок за грешку или пропуст да се обезбеде одговарајуће мере заштите, које би могле да спрече или умање незгоду (Hawley, Noll, & Hildebrand, 2002).

Ватрогасно-спасилачке јединице, поред полиције и службе хитне медицинске помоћи, јесу хитне службе које се константно припремају за реаговање у терористичком нападу без обзира на природу њиховог порекла. Тактичка дејства су у основи иста, са одређеним модалитетима разлике. Међутим, веома је важно препознати разлику у реаговању ових јединица у типичним интервенцијама и терористичком нападу изазваном употребом ОМУ. Главна разлика је у типу услуга које су обично потребне за успешно отклањање последица.

Уобичајено реаговање захтева гашење пожара и медицинску помоћ. Ове услуге традиционално пружају ВСЈ са различитим нивоима способности, зависно од количине обука и искуства које имају, као и једна или двоја полицијска патролна кола. Насупрот томе, отклањање последица терористичког напада изазваног употребом ОМУ може захтевати пружање неограниченог броја технички комплексних и изразито различитих услуга.

Активности ватрогасно-спасилачких јединица од пријема дојаве до завршетка интервенције на лицу места терористичког напада изазваног употребом оружја за масовно уништавање

Након пријема дојаве терористичког напада, врши се алармирање јединица које је од великог значаја за почетак тактичког дејства ВСЈ (Млађан, 2009:196). Алармирање јединица се може изводити звучним или светлосним сигналом. По алармирању, припадници ВСЈ, опремљени личном заштитном опремом, у најкраћем могућем времену заузимају места у ватрогасно-спасилачким возилима одређеним за интервенцију и спремним за излазак и кретање до места интервенције. Број возила, ангажовано људство и техника се одређују према врсти и величини пожара или неке друге интервенције и могућим опасностима на месту интервенције. Време изласка углавном зависи од обучености и психофизичких способности припадника ватрогасно-спасилачке јединице, и треба да износи највише 45 секунди по дану и 60 секунди у ноћним условима. У терористичком нападу изазваном употребом ОМУ, од виталног је значаја да се на сигуран начин установи да ли се ради о ОМУ, као и да се идентификује врста оружја која је употребљена.

Рано препознавање и идентификација ОМУ, омогућиће ВСЈ да одреди димензије опасности, као и мере предострожности које ће бити

захтеване. С овим циљем, планом за реаговање у ВС треба размотрити следеће: потенцијалне локације критичне инфраструктуре; врсте и карактеристике ОМУ које може бити искоришћено за терористичке нападе; опасности од ОМУ; опрему и залихе које ће бити потребне да спрече или ублаже настале последице; могућа средства различитих служби за ублажавање последица.

Основни задатак ВСЈ је да за што краће време стигну на лице места ВС и започну реализацију својих тактичких дејстава (Млађан, 2009). Избор маршруте кретања се одређује сходно њеном најмањом дужином или највећом брзином кретања. Оптимална маршрута је она којом се обезбеђује најкраће време доласка ВСЈ на место интервенције. Сва возила ВСЈ су обавезна да се придржавају саобраћајних прописа, и да приликом кретања на место интервенције користе светлосне и звучне сигнале, осим у случајевима када се звучна сигнализација не користи (ноћу, у близини болнице и сл.). Тактичка дејства ватрогасно-спасилачких јединица биће ограничена различитим факторима као што су (Hawley, Noll, & Hildebrand, 2002): недостатак специјализоване обуке за ОМУ; недоступност релевантних информације у вези са ситуацијом; неопходност доношења одлука у делићу секунде, које имају последице опасне по живот.

По доласку на место интервенције, ватрогасно-спасилачка возила се морају постављати довољно близу места интервенције, али и на довољно безбедном растојању од утицаја топлоте, дима и других опасности које прате интервенцију. Постављање возила ВСЈ на месту интервенције мора бити тако да се обезбеди несметано одвијање саобраћаја. Цивили на лицу места су вероватно несвесни опасности од ОМУ и очекиваће брзу акцију, не разумевајући потребу за промишљањем.

На пример, замислите руководиоца интервенције, који стиже на место пожара изазваног запаљивим течностима. Он схвата да има недовољну количину пене потребне за гашење. Он пријављује да му је потребна додатна количина и чека да она стигне. У међувремену, превозник или фиксни оператер за инсталације (схвата да сваки галон течности захваћен ватром повећава финансијски губитак) може навести ватрогасце-спасиоце да започну гашење чим пре је могуће. Припадници ВСЈ могу такође желети да предузму брзу акцију. Руководилац интервенције мора бити довољно смирен како би његове одлуке биле ефикасне, а не брзоплете.

Да би се ефикасно отклониле последице терористичког напада потребно је да ВСЈ: препознају претње од ОМУ; предузму мере личне заштите; изолују проблем; евакуишу угрожене особе из забрањене и зоне ограниченог приступа; извести претпостављене о свим информацијама у вези ВС.

Када је реч о терористичком нападу изазваном употребом ОМУ, оперативни приоритети ватрогасно-спасилачких јединица били би (Kahn, Frank, 2004): сачувати животе људи и особља хитних служби;

задржати пробој опасних материја у оквиру области из које су потекле; сачувати животну средину и имовину.

Количина опреме коју тимови за борбу против опасних материја носе повећана је додавањем ОМУ опреме за детекцију, као и бројном опремом за деконтаминацију. Многи инциденти са опасним материјама захтевају употребу специјалног прибора и средстава за гашење (Heyer, 2006).

Ватрогасно-спасилачка јединица која се креће ка лицу места терористичког напада током кретања до лица места прикупља информације о интервенцији, које могу бити везане за: спољашње обележје места догађаја које је добијено дојавом са лица места и које им командно-оперативни центар преноси путем радио-везе, и лични закључци руководиоца интервенције о оперативно-тактичким особинама објекта.

Циљ извиђања је прикупљање података на основу којих руководиоца интервенције може правилно оценити ситуацију и, с тим у вези, донети исправна решења о употреби одговарајућих средстава и опреме за интервенцију, и предузети одговарајуће мере заштите у складу са опасностима на лицу места. Основни задаци извиђања интервенције су: утврђивање места где се налазе људи, опасности по њих, путеви и начин њиховог спасавања, одређивање места и размера пожара или неке друге интервенције, утврђивање објекта који гори, као и правца и брзине ширења пожара, уочавање опасности од експлозије, тровања, обрушавања и других опасности које усложњавају акцију гашења, одређивање могућих путева и праваца увођења снага и средстава.

Тактика приступања ватрогасно-спасилачких јединица лицу места терористичког напада изазваног употребом оружја за масовно уништавање

Ватрогасно-спасилачке јединице морају лицу места приступити крајње обазриво, водећи рачуна о личној безбедности. Они морају пажљиво проценити који је простор захваћен ОМУ. Том приликом препоручују се коришћење двогледа и не приближавање превише. У складу са доступним информацијама потребно је обезбедити минималну безбедну удаљеност. Командно-оперативном центру се требају давати извештаји и обавештења о новонасталој ситуацији ако је потребно. Ове јединице треба да преузму иницијативу како би контрола лица места била ефикаснија. Ово може обухватати следеће кораке: позивање на план заштите од удеса, прегрупација екипа које су дошле на лице места, позивање додатне помоћи уколико има за то потребе, итд.

Када је ВСЈ стигла на место терористичког напада потребно је да одреди безбедно место за паркирање возила. Возила треба паркирати даље од магацина, просуте запаљиве течности или зграда које би могле да одлете у ваздух. Одмах након тога потребно је установити

неопходни надзор: ВСЈ треба да поставе командни штаб на место које се лако може уочити и коме је лако прићи; треба да означе простор за пристизање потребних специјалних екипа; одреде зоне опасности, ако је потребно, и означе њихове границе траком, ужетом, знацима, итд. (Hawley, Noll, & Hildebrand, 2002).

Веома је битно да ВСЈ у сарадњи са полицијским службеницима, забрани улаз у забрањену и зону ограниченог приступа свакоме ко не задовољава следеће критеријуме: не поседује одговарајућу личну заштитну опрему, не поседују личну опрему за деко-нтраминацију, није упознат са процедуром која регулише понашање и поступање у наведеним зонама.

Након свих ових активности, ВСЈ приступају процени терористичког напада изазваног употребом ОМУ. Они морају идентификовати ОМУ на основу свих расположивих информација и трагова. У складу са тим информацијама, они ће проценити све остале ризике и донети адекватне одлуке. Припадници ВСЈ неће обезбеђивати лице места терористичког напада, јер ће те послове обављати полицијски службеници са одговарајућом личном заштитном опремом.

Ватрогасци-спасиоци који први стигну на лице места терористичког напада биће уплашени тиме колико задатака треба да обаве у току најкраћег времена, као и сложености и величином размере терористичког напада (Kramer, 2009). Чак ће се и већина искусних руководиоца ВСЈ наћи у проблему, јер је потребно донети одлуку у што краћем времену, а ипак са друге стране је потребно сагледати велики број фактора који утичу на доношење исте. Кључ за ове инциденте треба да буде ступање у командни начин рада, тј. успоставити одговарајући систем управљања. Извиђање треба да буде обављено одмах, да би се утврдио степен оштећења и започела процена повреда и броја мртвих. Ограђен простор и приступни путеви се успостављају да би се дозволило ватрогасцима-спасиоцима и полицијским службеницима да одраде своје задатке и како би се спречио још већи хаос на лицу места терористичког напада.

Пожар често настаје после рушења објекта. Критична одлука мора бити донета у погледу начина реаговања. Рецимо, да ли да се пусти велика количина воде за гашење пожара у зграду, што може довести до утапања жртава, или непредузимати ништа, дозвољавајући да изгоре жртве које су заробљене. Често стабилни системи за гашење пожара треба да буду искључени, чиме ватрогасци-спасиоци остају без воде из градског водовода, па морају да доведу ватрогасна возила (камионе са водом) само до места на којима гори ватра. Ово ће осигурати да је количина воде за гашење пожара у згради ограничена, чиме се спречава утапање жртава у води. Искључење електричне енергије и природног гаса повећава сигурност жртава и ватрогасаца-спасилаца (смањује се опасност од електричног удара и експлозије гаса).

За руководиоца интервенције од приоритетне је важности је да изврши процену и третман области захваћене терористичким нападом. Иако је одвођење великог броја жртава за кратко време практично немогуће, ипак је могуће да буду померени на погодну локацију (Bellamy, 2007). Уколико жртве прилазе ватрогасцима-спасиоцима и ометају их тражећи негу, оне могу бити усмерене на погодну локацију. Зависно од интензитета оштећења, спасилачки тимови за случај рушења треба да буду позвани што раније. Зависно од тога о којем тиму се ради, стручњак за статику и рушење зграде треба да одреди која су места сигурна за ватрогасце-спасиоце, а која нису.

Иако ватрогасци-спасиоци желе да пожуре са пружањем помоћи, они треба да разумеју да је секундарно, накнадно рушење објеката велика опасност приликом терористичких напада. Већина покретних жртава напустиће и сама опасно место уколико буде усмеравана. Уколико ватрогасци-спасиоци користе мегафон у циљу усмеравања жртава да изађу из рушевина, и уколико правилно процене место терористичког напада, избећи ће се многе жртве које би могле да настану услед заробљавања у згради.

Веома је битно да ватрогасно-спасилачке јединице предузму све одбрамбене мере на лицу места ВС изазване овим оружјем (Manley, 2009): лоцирати командно место супротно од најугроженије зоне опасности; лоцирати командно место радије унутар зграде него возила. Зграде пружају бољу физичку заштиту лакше су за затварање (пломбирање). Будући да су опасни гасови тежи од ваздуха, унутрашња просторија на средњем спрату би била добар избор; искључити централне вентилаторе и опрему за вентилацију; направити станицу за деконтаминацију на улазу у зграду; ако је могуће направити собу унутар које ће постојати пречишћен ваздух; направити план евакуације и спасавања са лица места.

Планирање одговора на евентуалну употребу ОМУ мора да се деси пре наступања таквог случаја. Увек је важно мислити унапред и имати план чак и за најгоре могуће сценарије.

Заштитна средства и опрема ватрогасно-спасилачких јединица за рад са опасним материјама

Интервентна ватрогасно-спасилачка униформа приликом рада са оружјем за масовно уништавање која су посебно дизајнирана и израђена и која пружају адекватну заштиту (Baker, Ridgely, Bartis, Jakson опасним материјама (ОМУ) пружа минималну или никакву заштиту. Дакле, ВСЈ морају користити специјална заштитна одела за рад са & Linn, 2004). Облик и материјал опреме за заштиту од ОМУ је посебно дизајниран у зависности од врсте ОМУ од које се жели заштита. Ради сигурности, произвођачи ове опреме су дужни да издају сертификат о испитивању отпорности појединих елемената ове заштитне опреме и

на поједине врсте или групе опасних материја. Према начину заштите који пружају, разликују се одела са нижим (штите од прскања неких опасних материја, али не штите од појаве гасовитих фаза појединих материја, као ни од појаве свих облика испарења) и високим степеном заштите (штити од изузетно опасних материја у гасовитом стању или у облику испарења, а она у свом склопу морају имати рукавице, одговарајуће чизме, као и простор за независни изолациони апарат.

Опрема која се најчешће носи у возилу за опасне материје укључује заштитну одећу, попут затворених одела, самосталних апарата за дисање, апсорбената, материја за неутрализовање, и опреме за контролу гасова и радијације. У РС опрему за рад са опасним материјама делимо на: 1. специјална возила за рад са опасним материјама; 2. опрему за осветљење; 3. ручни алат и опрему; 4. опрему за претакање; 5. опрему за скупљање; 6. опрему за заптивање; 7. опрему за детекцију и дозиметрију; и 8. опрему за деконтаминацију. Она такође укључује шаторе на надувавање, тушеве, вентилаторе, преносиве електрогенераторе, ручни алат, цираде, ормаре, предмете за прављење барикада, тушеве за деконтаминацију, сапуне, детерџенте, привремену одећу и пуну опрему за хигијену за 100 или више ватрогасача-спасилаца или других жртава.

У циљу заштите дисајних органа, у раду са ОМУ постоје два нивоа заштите, и то делимична (разни типови заштитних маски са различитим цедилима која штите од одређених врсти гасова) и потпуна заштита (обезбеђује се коришћењем независних изолационих апарата и заштитних маски под притиском). Заједнички фондови могу бити згодна алтернатива набавци опреме, наспрам куповине скувих специјализованих ставки, какве су утоваривачи, багери и булдожери.

Као минималне мере безбедности ВСЈ увек морају са собом имати пејџер за радијацију, pH папир или Multi-RAE. Опрема за контролу радијације је била популарна током хладног рата и често је чинила саставни део опреме ватрогасача-спасиоца. Често је опрема јефтина и препознаје само присуство високе гама радијације.

Веома је важно да се у току обуке хитне службе упознају са ограничењима у откривању ОМУ које има њихова опрема. Иначе, могу имати лажан осећај безбедности са опремом и може се десити да не буду свесни да су изложени хемијским, биолошким, нуклеарним и радиоактивним материјама. Ватрогасно-спасилачке јединице морају имати одговарајућу опрему. Опрема високе технологије за комуникације, складиштење и проналажење података, спектрометри за хемијске анализе, анализатори запаљивости гаса, детектори радијације и слични уређаји употребљавају се у терористичким нападима са опасним материјама више него икад раније (Burke, 2007).

Под претпоставком да незгода може опет да се догоди, разматра се на који би се начин акција могла побољшати следећи пут. Терористичке групе могу искористити велику количину експлозива,

ослободити отровни гас у метро систем, или пак распршити биолошке или радиоактивне материје у многим деловима града. У будућности се могу очекивати најразличитији примери напада терористичких група овим оружјем. Проналажење одговарајућег начина да се изврши квалитетна припрема хитних служби у вези првог одговора биће заиста велики изазов. Хитне службе морају бити способне и обучене да брзо установе да се ради о терористичком догађају изазваном употребом ОМУ. Такође морају бити у стању да брзо ангажују унапред припремљене ефективне тимове који би морали савладати специјализоване вештине претраге, спасавања, тријаже, третмана повређених.

Улога ватрогасно-спасилачких јединица у процесу деконтаминације

Деконтаминација је процес у којем се опрема, кадрови и залихе ослобађају утицаја штетних материја које су присутне приликом уласка или рада у загађеним областима (Paul, 2000). На лицу места потребно је спровести деконтаминацију чији је циљ да се осигура безбедност хитних служби и јавности смањивањем количине контаминације на особама, опреми и у животној средини. Сама деконтаминација мора бити у координацији са тактичким операцијама полиције и адекватно постављена.

Деконтаминација би требало да буде део сваког плана деловања у терористичким нападима. Деконтаминација великог броја људи биће изазов за припаднике хитне службе. Један од најзначајнијих метода деконтаминације је свакако свлачење одеће. Скидање спољашње одеће уклања до 80% контаминирајуће материје. Са друге стране, испирање водом три минута пружа изузетне ефекте уклањања контаминирајуће материје. Деконтаминацију је потребно спровести брзо и без одлагања. У одређеним случајевима деконтаминација одеће може бити веома сложена, па ће се извршити одлагање истог.

Деконтаминацију врше ватрогасно-спасилачке јединице или друге хитне службе које буду одређене за извршење тог задатка. Циљ саме деконтаминације је да се повећа и осигура безбедност кроз минимизирање потенцијала за настајање секундарног загађења изван лица места терористичког напада (Kramer, 2009). Област деконтаминације се обично налази у зони ограниченог приступа, а пожељно је да је локација уз ветар. Она је добро означена и идентификована. Успостављање могућности за хитну деконтаминацију, требало би да буде део акционог плана за било коју тактичку операцију када су укључене опасне материје (ОМУ). Жртве се пре транспорта морају деконтаминирати.

Методе деконтаминације могу бити подељене на физичке и хемијске. Физичке методе обухватају: 1. четкање и стругање; 2. разређивање; 3. апсорпцију; 4. загревање; 5. употребу ниског или

високог ваздушног притиска (ваздух под притиском може проузроковати да се контаминација одвоји од земље и резултира повољном приликом за удисање и ширење контаминације). Хемијске методе за деконтаминацију садрже: 1. хемијску деградацију (употребу белила, растварача, чистилаца, итд.); 2. неутрализацију; 3. очвршћивање; 4. дезинфекцију и стерилизацију.

Успех деконтаминације је директно повезан са чињеницом колико добро руководилац система управљања може да контролише особље и саму операцију на месту збивања (Burke, 2007). Руководилац би требао да препозна да некада хитна деконтаминација одеће и опреме није могућа и да ти поједини предмети захтевају депоновање.

Ефикасност деконтаминације коју спроводи ВСЈ у великој мери зависи од постојања адекватног плана деконтаминације. Процес деконтаминације зависи од контаминирајуће материје. У складу са тим постоји радиолошка, хемијска и биолошка деконтаминација. Приликом спровођења деконтаминације, мора се водити рачуна да се успостави ток од прљавог ка чистом.

Ватрогасно-спасилачке јединице ће највероватније бити задужене за масовну деконтаминацију и оне би требало да обрате пажњу на следећа правила (Kayem, Pangi, 2003): 1. ако је могуће, акција деконтаминације се не сме започињати докле год се не идентификује врста ОМУ; 2. деконтаминација особља би по могућству требало да се обави у зони ограниченог приступа; 3. деконтаминирање особље би требало да користи одговарајући степен заштите; 4. јединице за деконтаминацију морају покушати да обухвате све материје коришћене у процесима деконтанимације; 5. тим за деконтаминацију би требало да буде прописно деконтаминирање; 6. када су у могућности, одговарајуће медицинске службе би требало да надгледају и прегледају особље изложено ОМУ, пре него што им дозволе да напусте то подручје; 7. уколико је то потребно, те службе би требало и да наставе са прегледима.

Морају се придржавати општих упутстава за деконтаминацију опреме (Barr, Everesole, 2003): 1. са деконтаминацијом опреме би требало да се сачека после идентификације ОМУ; 2. деконтаминација опреме би требало да се обави искључиво у зони за редукацију контаминације; 3. тимови за деконтаминацију би требало да носе одговарајућу опрему за идентификовано ОМУ; 4. деконтаминирани материјали би требало да се сачувају што је даље могуће; 5. тимови за деконтаминацију би требало правилно да се деконтаминирају; 6. одговарајуће медицинске службе би требало да провере опрему пре него што дозволе да се изнесе из тог подручја.

Руководилац интервенције на лицу места ВС би требало да координише било којом деконтаминацијом. Деконтаминацији би требало приступити искључиво након што се стручно обради материјал и након што се предузму све мере опреза.

Закључак

Постоји велики број терористичких група које су спремне да без икаквог размишљања употребе оружје за масовно уништавање. Ако ватрогасно-спасилачке јединице буду деловале брзо и сврсисходно, ако на време спасавају жртве и ако се тела погинулих збрињавају на правилан начин и организовано, могуће је ограничити последице напада и смањити ефективност истог. Уколико би реакције ватрогасно-спасилачких јединица и, наравно, осталих хитних служби (полиција и служба хитне медицинске помоћи) биле споре и слабо организоване, јавност би могла посумњати у способност надлежних органа, а тиме и владе да се избори са терористима. Међутим, да би ове јединице могле да реагују брзо и сврсисходно, плански и ефикасно, стратегије, тактике и опрема морају бити на истом нивоу као и терористичких група. Ватрогасци-спасиоци морају имати слободу да размишљају брзо, да планирају и да увек буду корак испред терориста.

У блиској будућности, ВСЈ ће се све више суочавати са терористичким нападима. У складу са тим, не сме се губити драгоцено време, већ је потребно што ефикасније прионути на посао: развити процедуре и донети одговарајуће планове, обучити и опремити особље ВСЈ, тестирати спремност и способност ових јединица спровођењем учесталих вежби. На првом месту се намеће потреба едукације овог особља о свим могућим аспектима тероризма, врстама и карактеристикама оружја за масовно уништавање, заштити и тактикама поступања приликом отклањања последица насталог терористичког напада.

Отклањање последица насталог терористичког напада зависи и од квалитетне координације и сарадње хитних служби, чије се надлежности преплићу и допуњују. Обједињавање надлежности више ангажованих хитних служби се може реализовати доношењем одговарајућих законских и подзаконских аката који би представљали базичну основу за развијање адекватних процедура.

Дакле, заштитити грађане од могућих претњи терористичким нападом, а посебно нападом ОМУ, биће несумњиво један од најизазовнијих задатака са којим ће се суочити ово особље. Обука и планирање, у циљу осигуравања успешне координације и постизања највеће могуће безбедности особља ВСЈ, помоћи ће да одговор буде што ефикаснији.

Литература

1. Arnold, H., Robyne, P. (2003). *Countering Terrorism, Dimension of Preparedness*. Cambridge: Mit press.
2. Baker, J., Ridgely, S., Bartis, J., Jackson, B., Linn, H. (2004). *Protecting Emergency Responders—Safety Management in Disaster and Terrorism Response*. New York: RAND.

3. Barr, R., Eversole, J. (2003). *The Fire Chiefs Handbook*. USA: Pennwell Corporation.
4. Bellany, L. (2007). *Terrorism and Weapons of Mass Destruction, Responding to the Challenge*. USA: Routledge.
5. Beshidze, R. (2007). *Weapons of Mass Destruction and International Terrorism*, Georgia: Final Projekt Report.
6. Blum, A. (2002). *Nonstate Actors, Terrorism and Weapons of Mass Destruction*. Maryland: Universtity of Maryland.
7. Bowman, S. (2007). *Weapons of Mass Destruction, the Terrorist Threat*, CRS Report For Congress, USA.
8. Burke, R. (2007). *Counter – Terrorism for Emergency Responders*. USA: CRS Press.
9. Carus S. (1999). *Bioterrorism and Biocrimes: The Illicit Use of Biological Agents in The 20th Century*. New York: Center For Counterproliferation Research, National Defense University.
10. Cashman, R. (2008). *Emergency Response Handbook for Chemical and Biological Agents and Weapons*. USA: CRS Press.
11. George, H., Jane, B., Damon, C. (2011). *Introduction to Emergency Management, Fourth Edition*. New York: Oxford University Press.
12. Headquarters, Department of Fire (2003). *Weapons of Mass Destruction, Civil Support Team, Tactics, Techniques and Procedures*. USA: Red Hat Publishing.
13. Hawley, C., Noll, G., Hildebrand, M. (2002). *Special Operations for Terrorism and Hazmat Crimes*. USA: Red Hat Publishing.
14. Heyer, R. (2006). *Introduction to CBRNE Terrorism, An Awareness and Preparedness Guide For Emergency Responders*. New Jersey: Red Hat Publishing.
15. Joint publication 3-40 (2009). *Combating Weapons of Mass Destruction*. Washington.
16. Kahn, L., Frank, N. (2004). *Protection Against Weapons of Mass Destruction*. Princeton: Princeton University.
17. Kayem, J., Pang, R. (2003). *First to Arrive, State and Local Responses to Terrorism*. London: The MIT Press.
18. Kramer, W. M. (2009). *Disaster Planning and Control*. USA : FESHE.
19. Levy, J. M. (2006). *The First Responders Field Guide to Hazmat and Terrorism Eme-rgency Response*. USA: Firebelle Production.
20. Paul, E. (2000). *Emergency Response Planning for Corporate and Municipal Manage-rs*. New York: Academic Press.
21. Torr, D. J. (2005). *Weapons of Mass Destruction, Opposing Viewpoints*. New York: Gr-eehaven Press.
22. Win, T. D., Masum, A. (2006). *Weapons of Mass Destruction*. Bangkok: Faculty of Science and Technology.
23. Бајагић, М. (2007). *Основи безбедности*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија.

24. Лондонски координациони панел за хитне интервенције (2007). *Приручник о процедурама у случају крупних инцидената*. Лондон: ТСО.
25. Мијалковић, С. (2011). *Национална безбедност*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
26. Млађан, Д. (2009). *Спречавање и сузбијање пожара, хаварија и експлозија*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија.

THE TASKS OF FIRE RESCUE UNITS IN THE TERRORIST ATTACK CAUSED BY THE USE OF WEAPON OF MASS DESTRUCTION

Abstract: The terrorist attacks, caused by the use of weapons of mass destruction, represent the nightmare for leaders of fire rescue units. In addition to police and emergency medical services, these units have an important role on the site of a terrorist attack. When eliminating the consequences of a terrorist attack, members of fire rescue units will be burdened with many tasks that will need to take. The presence of hazardous materials and a large number of casualties, which are also contaminated, would greatly complicate the treatment of these units. Members of fire rescue units must be able to identify hazardous materials, determine the dimensions of hazards and the precautions that will be required. In order to act more efficiently, they must have developed procedures and tactics, and appropriate protective equipment. Therefore, they must have proper equipment to work with hazardous materials. One of the most important tasks, in addition to protection of life and health, is decontamination, which should be approached very cautiously and conscientiously. This paper analyzes and examines the role of fire rescue units on scene of a terrorist attack caused by the use of weapons of mass destruction. It gives a general overview of their activities after they have been alerted until the end of intervention with special reference to the very tactics of approaching site of a terrorist attack. It discusses the protective means and equipment necessary for operation in hazardous environments, and the role of fire rescue units in the process of decontamination.

Keywords: fire rescue units, weapons of mass destruction, tasks, decontamination, hazardous environment.

